

Ewelina Cała-Wacinkiewicz
Katedra Prawa Międzynarodowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Szczecińskiego

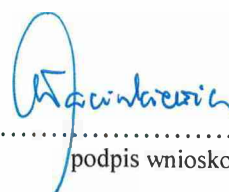
AUTOREFERAT

**PRZEDSTAWIAJĄCY OPIS DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH
W ROZUMIENIU ART. 18A USTAWY Z DNIA 14 MARCA 2003 R.
O STOPNIACH NAUKOWYCH I TYTULE NAUKOWYM
ORAZ O STOPNIACH I TYTULE W ZAKRESIE SZTUKI
(t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.)**

Działając na podstawie art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.) w związku z § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2018 r., poz. 261) niniejszym przedkładam autoreferat, przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych, sporządzony w związku ze złożonym wnioskiem o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Ponadto przedstawiam informacje na temat: posiadanych dyplomów i stopnia naukowego (odpowiednio punkt 2 autoreferatu); dotychczasowego zatrudnienia w jednostkach naukowych (punkt 3 autoreferatu); opis osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 pkt 1) przywołanej ustawy (punkt 4 autoreferatu); a także omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (punkt 5 autoreferatu).

Dodatkowo wykaz opublikowanych prac naukowych, a także informacje o: osiągnięciach dydaktycznych i sprawowanej opiece naukowej nad studentami lub doktorantami w charakterze promotora pomocniczego; współpracy z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami naukowymi w kraju i za granicą; odbytych stażach w ośrodkach naukowych; działalności popularyzującej naukę – zawarłam w odrębnym załączniku, oznaczonym Nr 4.

.....
podpis wnioskodawcy

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko:

Ewelina Cała-Wacinkiewicz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

- 2006 r. uzyskanie stopnia naukowego doktora nauk prawnych z wyróżnieniem *summa cum laude* w specjalności: prawo międzynarodowe, prawo europejskie, nadanego uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 3 marca 2006 r., na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Charakter prawny Unii Europejskiej w świetle prawa międzynarodowego publicznego”.
- 2001 r. uzyskanie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego tytułu magistra prawa w dniu 11 maja 2001 r.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- od 2001 r. Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego:
1. od 1 października 2001 r. do 30 marca 2006 r. – asystent,
 2. od 1 kwietnia 2006 r. do nadal – adiunkt.
- 2006 – 2014 Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim – obecnie Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim.
- 2014 – 2017 Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Wałczu.
- Współpracowałam także w oparciu o umowy cywilnoprawne z następującymi Uczelniami: Wyższa Szkoła Humanistyczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Szczecinie oraz Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu.

Prowadziłam również zajęcia dydaktyczne na: Wydziale Zamiejscowym Uniwersytetu Szczecińskiego w Gorzowie Wielkopolskim oraz na Wydziale Zamiejscowym Uniwersytetu Szczecińskiego w Jarocinie.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

Autorstwo monografii pt. „Fragmentacja prawa międzynarodowego”.

b) autor, tytuł, nazwa wydawnictwa, miejsce i rok wydania, recenzenci wydawniczy:

Ewelina Cała-Wacinkiewicz, Fragmentacja prawa międzynarodowego, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2018, ss. 512, (ISBN 978-83-812-8657-2).

recenzenci wydawniczy:

dr hab. prof. US Stanisław Czepita – Kierownik Katedry Teorii i Filozofii Prawa, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego,

dr hab. prof. UW r Artur Kozłowski – Kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników:

CELE NAUKOWE PREZENTOWANEJ MONOGRAFII

Niekwestionowana potrzeba ciągłego badania zjawisk – procesów, stanów i cech powoduje, że wyznaczone ich zakresem szerokie spektrum zagadnień stanowi stały przedmiot naukowego poznania. W obszarze prawa międzynarodowego publicznego za jedno z takich węzłowych zagadnień, wywołujących w dyskursie naukowym skrajnie różne – często przeciwstawne oceny – uznać należy zjawisko fragmentacji prawa międzynarodowego. Już z tego powodu warte jest ono kompleksowego opracowania, a jego złożony charakter stanowił bodziec do podjęcia pogłębionych badań nad istotą fragmentacji.

U podstaw decyzji o realizacji badań w tym zakresie legła także krytyczna analiza Raportu Komisji Prawa Międzynarodowego z 2006 r., zatytułowanego *The fragmentation of international law: difficulties arising from the diversification and expansion of international law*, przygotowanego przez Grupę Badawczą, powołaną celem zbadania fragmentacji prawa międzynarodowego (*Study Group on the Fragmentation of International Law*), pod kierunkiem *M. Koskenniemi*ego. Dostrzeżone wady tego dokumentu – mimo ryzyka ewentualnej zbieżności zakresu podjętych w monografii ustaleń z konstatacjami Komisji Prawa Międzynarodowego i Grupy Badawczej – przesądziły o konieczności zgłębienia istoty tytułowego zjawiska. Sformułowana przez te gremia samoocena nie pozostawia bowiem wątpliwości, że Raport, stanowiąc jedynie swoisty *toolbox*, nie dostarcza precyzyjnego opisu zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego ani sposobów rozwiązania problemów z nim związanych.

Potrzeba uporządkowania zróżnicowanych ilościowo, jak i jakościowo twierdzeń na temat szeroko pojmowanej fragmentacji prawa międzynarodowego, których – wskazując kolejny motyw podjęcia badań – nie można pominąć, stanowi nie tylko naukową konieczność, ale także wstępny warunek jakichkolwiek analiz poświęconych temu zagadnieniu. Budowa swoistej siatki pojęciowej, której centralnym punktem jest precyzyjnie ustalony sposób rozumienia pojęcia fragmentacji prawa międzynarodowego umożliwi realizację tak ujętej potrzeby. Jest to szczególnie istotne, zwłaszcza jeśli pod uwagę wziąć brak definicji legalnej, jak i brak definicji pojęcia fragmentacji prawa międzynarodowego, powszechnie akceptowalnej na gruncie doktrynalnym. Jeśli spostrzeżenia te dodatkowo

wzmocnić brakiem całościowej spójnej wizji tego, czym w swej istocie fragmentacja prawa międzynarodowego miałaby być i jakie są jej skutki prawne, to porządkujący charakter monografii jednoznacznie wyznacza jej specyfikę. Stanowi ona wkład do dyskusji na temat postrzegania zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego, konstruując punkt widzenia sformułowany w oparciu o wyznaczone problemy i cele badawcze oraz przyjęte założenia metodologiczne. Określają one ramy badań, służąc w szczególności poszukiwaniu koherentnego modelu fragmentacji prawa międzynarodowego.

Mając powyższe na względzie, zasadniczemu celowi badawczemu rozprawy podporządkowano ważkie naukowo cele pośrednie, którym nadano bardziej szczegółowy charakter. U podstaw takiego podejścia legło przekonanie, że jedynie łączna ich realizacja nada przedstawionej koncepcji fragmentacji prawa międzynarodowego spójny charakter, w oparciu o kierunek wyznaczony przez *argumentum a minori ad maius*.

W świetle tego założenia, próbę określenia charakteru oraz kompleksową ocenę istoty zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego i jego skutków zarówno dla systemu tego prawa, jak i jego poszczególnych części składowych, poprzez zbudowanie koherentnego modelu fragmentacji prawa międzynarodowego, uwzględniającego odrębność kategorii fragmentacji i fragmentaryzacji prawa międzynarodowego, uczyniono zasadniczym celem prowadzonych badań. Wpisany w niego *implicite* zamiar wskazania istnienia współzależności kategorii systemu prawa międzynarodowego i fragmentacji prawa międzynarodowego stanowi istotny element prowadzonych badań. Urzeczywistnienie tak sformułowanego zasadniczego celu rozprawy wspierane było realizacją celów pośrednich, do których zaliczono:

1. Przeanalizowanie i uporządkowanie wieloaspektowych twierdzeń na temat szeroko pojmowanej fragmentacji prawa międzynarodowego i relewantnych prawnie zjawisk z nią powiązanych.
2. Zbudowanie siatki pojęciowej, której centralnym punktem jest precyzyjnie wyznaczony sposób rozumienia pojęcia fragmentacji prawa międzynarodowego.
3. Wprowadzenie terminu „fragmentaryzacja”, a co za tym idzie dystynkcji znaczeniowej pomiędzy pojęciami fragmentacji i fragmentaryzacji prawa międzynarodowego oraz przyporządkowanie im odmiennych – z perspektywy jedności systemu tego prawa – skutków prawnych.
4. Przeanalizowanie rozpowszechnionego w piśmiennictwie nurtu pejoratywnego ujmowania fragmentacji prawa międzynarodowego. Ustalenia w tym zakresie (a zwłaszcza zakwestionowanie zasadności postrzegania fragmentacji prawa międzynarodowego jako zjawiska jednoznacznie negatywnego) posiadać będą fundamentalne znaczenie dla sekwencji kolejnych etapów procesu badawczego. W szczególności umożliwią ocenę stosowania Luhmannowskiej relacji system-podsystemy jako właściwej formy opisu fragmentacji, jak również weryfikacji użyteczności Krasnerowskiej teorii reżimów i reguły *lex specialis*.
5. Ponadto, prowadząc rozważania w tytułowym zakresie wyrazić wątpliwość, czy ze względu na wieloaspektowość zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego możliwe jest precyzyjne zdefiniowanie tego pojęcia czy też fragmentację daje się jedynie opisać, nie wnikając w jej istotę. Wątpliwość ta przełożyła się na

zapropnowanie, w oparciu o przeprowadzony proces badawczy, dwóch komplementarnych względem siebie sposobów rozumienia pojęcia fragmentacji prawa międzynarodowego (kładąc nacisk na ujęcie *sensu stricto* oraz *sensu largo* w pojmowaniu tego zagadnienia). Natomiast skonstruowanie na tej podstawie odpowiednich definicji uznać należy za piąty cel pośredni.

6. Wreszcie, ostatnim z celów pośrednich, konkretyzujących cel główny, jest potrzeba ustalenia – na gruncie dokonanego rozpoznania istoty zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego i wskazania sposobu jego postrzegania – kwestii fundamentalnej: czy zjawisko fragmentacji rozciąga się na cały system prawa międzynarodowego czy jedynie na pewne jego części składowe?

Sukcesywna realizacja tak nakreślonego zasadniczego celu rozprawy, jak i celów pośrednich subsydiarnie wspomagana była poprzez confirmację bądź falsyfikację – ujętych w formę hipotez szczegółowych – problemów badawczych, stanowiących rozwinięcie i konkretyzację tych celów. Biorąc za podstawę to twierdzenie i negując rozpowszechnioną doktrynalnie możliwość jednoczesnego pojmowania fragmentacji prawa międzynarodowego jako – z jednej strony – zjawiska odpowiadającego za rozwój tego prawa, z drugiej zaś – *a contrario* – za jego rozpad na szereg niepowiązanych wzajemnie zespołów norm prawnych (porządków normatywnych), zdecydowano o wyprowadzeniu dwóch odrębnych kategorii: fragmentacji i fragmentaryzacji prawa międzynarodowego. Merytoryczne podstawy ku temu dało stwierdzenie, że wyrazy „fragmentacja” i „fragmentaryzacja”, choć wywodzą się z tego samego leksemu, nie mogą być traktowane jako tożsame znaczeniowo. Dlatego, odrzucając próby przypisywania terminowi „fragmentacja” różnych, wręcz przeciwstawnych znaczeń, sformułowano *kluczową hipotezę szczegółową*. Zgodnie z nią, mimo postępującej (mniej bądź bardziej rozwiniętej) fragmentacji prawa międzynarodowego, *de lege lata* nawet w najbardziej zaawansowanych jej formach fragmenty uznane będą za elementy całości. Wyklucza to możliwość traktowania fragmentaryzacji jako zjawiska współcześnie zachodzącego. Dlatego w monografii konsekwentnie stosowano termin „fragmentacja” – w kontekście opisywanych w niej skonkretyzowanych przekształceń charakteru prawa międzynarodowego oraz termin „fragmentaryzacja” dla oznaczenia pewnego ekstremum – produktu finalnego tak rozumianej fragmentacji, dialektycznie negującej jej istotę.

Prowadzone rozważania zasadzać się będą na założeniach poznańsko-szczecińskiej szkoły teorii prawa. Na ich podstawie system prawa międzynarodowego pojmowano jako zespół norm prawnych. Rozwinięciem założeń wspomnianej szkoły, określającym kierunek dalszych badań, jest ujęcie poszczególnych fragmentów systemu prawa międzynarodowego (składowych) jako wyodrębnionych zbiorów norm prawnych, bez względu na to, czy przedmiotem analiz szczegółowych jest ich prezentacja w kontekście relacji system-podsystemy, w świetle założeń właściwych teorii reżimów, bądź jako wyznaczonych zakresem reguły *lex specialis*.

Powyższe spostrzeżenia nawiązują w swej treści do zaczerpniętej od *N. Luhmanna* relacji system-podsystemy. Ujmując fragmentację prawa międzynarodowego przy pomocy kategorii system-podsystem w większym stopniu jest się zobligowanym do ukazania charakteru całości (a co za tym idzie, do łącznego spojrzenia na całość, jak i na poszczególne jej części) aniżeli posługując się relacją zachodzącą wyłącznie pomiędzy *lex specialis* a *lex*

generalis oraz teorią reżimów. Ocena wskazanych trzech sposobów opisu fragmentacji zdecydowała o obranym zakresie badań. Ponadto wyłącznie relacja system-podsystemy *per facta concludentia* zakłada istnienie – tak ważnej w rozważaniach na temat fragmentacji prawa międzynarodowego – pewnej części ogólnej prawa międzynarodowego (*general international law*), rozumianej jako swoiste spoiwo poszczególnych wyodrębnionych zbiorów norm prawnych w jedną całość. Jej istnienie potwierdza Arystotelesowską tezę, zgodnie z którą *całość to więcej niż suma jej składników*, stąd owa część wspólna zaprezentowana została, także w kontekście ewolucyjnego rozwoju prawa międzynarodowego.

Opierając się na założeniu, że podmiotowe, a zwłaszcza przedmiotowe determinanty fragmentacji prawa międzynarodowego odzwierciedlają – w pewnym zakresie – charakter tego prawa, nie sposób nie wyrazić przekonania, iż pomiędzy ewolucyjnym rozwojem prawa międzynarodowego a jego fragmentacją występuje relacja współzależności. Obejmując oceną ostatnie stulecie można stwierdzić, że prawo międzynarodowe uległo tak zdecydowanym przekształceniom, iż liniowy kierunek zmian od niepowiązanych wzajemnie zespołów norm prawnych do systemu prawa, w połączeniu z istnieniem szeregu zjawisk istotnie na przekształcenia te oddziałujących, stał się faktem, z którym na gruncie rozważań prawniczych należy się zmierzyć. To powoduje, że w monografii oceniono nie pewne projektowane (przewidywane) w określonej perspektywie czasowej zjawisko fragmentacji prawa międzynarodowego, a fakt, jakim to zjawisko jest i z jakim należy się zmierzyć.

Jeśli zatem przyjąć, że wyodrębnianie się zespołów norm prawnych stanowi konsekwencję zwiększającej się ogólnej liczby tych norm (ich multiplikacji), a zarazem jednoczesny przejaw systemowości prawa międzynarodowego, to tak ujęta *druga hipoteza szczegółowa* wymaga dalszych badań przekształceń prawa międzynarodowego, ukierunkowanych na poszukiwanie pewnej ich ilościowej egzemplifikacji, celem nakreślenia skali zjawiska. W ich zakres wpisuje się następujący ciąg pytań: jaki jest związek fragmentacji prawa międzynarodowego z jego systemową naturą i czy nie jest tak, że sama fragmentacja może być uznana za dowód systemowości prawa międzynarodowego? Czy gdyby prawo międzynarodowe stanowiło zbiór jedynie niepowiązanych ze sobą norm prawnych, to wydzielanie jakichkolwiek zespołów tych norm byłoby możliwe? Czy, w końcu, dzielenie się większej całości na części (fragmenty) i wyodrębnianie się ich z nieulegającej zniszczeniu całości byłoby możliwe poza systemem i choćby ze względu na to, czy owe fragmenty nie powinny być rozpatrywane w kategoriach składowych systemu?

Pytania te – zmierzające bezpośrednio do nakreślenia istoty fragmentacji prawa międzynarodowego – wymusiły podjęcie szerszych ustaleń, dotyczących tak charakteru prawa międzynarodowego, jak i statusu poszczególnych wyodrębnionych zespołów norm prawnych. Wspomniana dwoista perspektywa badań wiąże się z przypuszczeniem, że jeśli prawo międzynarodowe jest modelowane na jednym systemie, to w takim normatywnym środowisku rozwijać się może fragmentacja tego prawa, na co wpływ mają dodatkowo cechy specyfikujące ten porządek prawny na tle innych. Jeśli natomiast przyjąć, że prawo to tworzą wzajemnie niepowiązane zespoły norm prawnych (odrębne porządki prawne), to nawet uznając, iż stanowią one przejaw multiplikacji, dywersyfikacji czy specjalizacji zachodzącej w tym prawie, z założenia wykluczona zostanie możliwość wiązania zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego z prawem międzynarodowym rozumianym jako jeden system.

Powyższe rozważania zwróciły uwagę na istnienie swoistej relacji pomiędzy całością a częścią. Dają także podstawę do sformułowania kolejnej już – wyznaczającej kierunek dalszych badań – *trzeciej hipotezy szczegółowej*. W jej ujęciu należy się bowiem zastanowić, czy systemowość prawa międzynarodowego winna być rozpatrywana jako niezbędny element poznania istoty fragmentacji tego prawa, co w przypadku pozytywnej weryfikacji pozwoli przyjąć, iż fragmentacja prawa międzynarodowego zachodzi w relacji: zbiory norm prawnych – system prawa. Jeśli sugerowana zależność pomiędzy systemowością a fragmentacją prawa międzynarodowego zostanie wykazana, to w oparciu o nią sformułowany zostanie pogląd, dopełniający ten ciąg ustaleń i implikujący konieczność poszerzenia zakresu badań. Zgodnie z nim, systemowość prawa międzynarodowego jest o tyle niezbędnym warunkiem poznania fragmentacji tego prawa, o ile bez niej nie da się udowodnić intrasystemowego charakteru zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego. Owa intrasystemowość *explicite* oddaje charakter tego zjawiska.

Tak sprecyzowana hipoteza uzasadnia konieczność badań nad charakterem prawa międzynarodowego i uprawnia tym samym przejście do kolejnego aspektu tytułowej problematyki, związanego ze statusem poszczególnych, wyodrębnionych zespołów norm prawnych, rozpatrywanych – w świetle przyjętych założeń – jako części składowe systemu prawa. Wystarczającym powodem do ich naukowego zgłębiania jest fakt, że ich status prawny budzi rozbieżne oceny, a swoboda nazewnictwa – choć stanowi przejaw wolności badań naukowych – pogłębia terminologiczno-znaczeniowy chaos, towarzyszący rozważaniom nad fragmentacją prawa międzynarodowego. Jeśli, obrazując to twierdzenie, wskazać, że zespoły te określa się mianem dziedzin, działów, systemów, sub-systemów i metasystemów oraz specjalistycznych systemów, a także obszarów, funkcjonalnie zdefiniowanych obszarów zagadnień czy po prostu funkcjonalnych obszarów, reżimów, bądź funkcjonalnych reżimów, a także – co warto szczególnie podkreślić – *self-contained regimes*, to wskazane egzemplifikacje z pewnością oddają niejednorodny charakter klasy desygnatów. Wymuszają ponadto podjęcie dalszych ustaleń, dotyczących statusu poszczególnych fragmentów, jako że w ich wielości trudno precyzyjnie rozstrzygnąć, na którym z nich konkretnie bazuje doktryna fragmentacji prawa międzynarodowego. Nie każdy fragment – co oczywiste – można powiązać z badanym zjawiskiem. Rozstrzygnięcie tej kwestii jest warunkiem koniecznym pełnego poznania istoty fragmentacji prawa międzynarodowego. Implikuje także kolejny ciąg pytań o porządkującej naturze: czy pod nazwami tymi kryje się ten sam desygnat czy też – pamiętając o zróżnicowanym charakterze składowych prawa międzynarodowego – odmiennym nazwom przyporządkowane są różne desygnaty? Idąc dalej: czy w kontekście fragmentacji prawa międzynarodowego funkcja wszystkich wyodrębnionych zbiorów norm prawnych jest jednaka czy też niektóre z nich w sposób szczególny do owej fragmentacji się przyczyniają? Kluczowe w toku analiz – w kontekście wstępnie nakreślonych problemów badawczych – będzie wskazanie na różny zakres autonomii poszczególnych składowych systemu, a także na to, co „odśrodkowo” ów system może dezintegrować. Bez doprecyzowania, co stanowi siłę odśrodkową, mogącą przyczynić się do rozpadu systemu prawa międzynarodowego bądź *a contrario* – jaka siła dośrodkowa spaja poszczególne składowe w całość, nie da się dotrzeć do sedna istoty zjawiska fragmentacji tego prawa.

Nakreślony zakres rozważań wymusza sformułowanie kolejnych hipotez szczegółowych. Potwierdzenie bądź zanegowanie ich prawdziwości utworzy mapę, wyznaczającą kierunek dalszych badań. Jeśli bowiem przyjąć, że fragmentacja prawa międzynarodowego – co stanowi *czwartą ze sformułowanych hipotez szczegółowych* – wiąże się z wielopłaszczyznowymi przekształceniami w obrębie systemu prawa międzynarodowego (płaszczyzna działań, ogólnych i sektorowych instytucji prawnych czy organów rozstrzygających), to czy przekształcenia te w jednakowym zakresie przyczyniają się do fragmentacji prawa międzynarodowego? Gdyby tak było, mogłoby to oznaczać, że za fragmentację prawa międzynarodowego odpowiadać będzie powstawanie kolejnych działań w obrębie tego prawa, co *a priori* jawi się jako wadliwie nakreślony aspekt badań. Powstawanie działań stanowi bez wątpienia przejaw współczesnego rozwoju prawa międzynarodowego, jednak rozwój tego prawa utożsamiać z jego jednoczesną fragmentacją, zwłaszcza jeśli miałyby ona być postrzegana pejoratywnie.

Wskazując ponadto, że wyodrębnione zbiory norm prawnych, posiadając różny zakres autonomii, mają do spełnienia ściśle wyznaczoną funkcję w systemie prawa międzynarodowego, warto sformułować *piątą hipotezę szczegółową*. Wiąże się ona z przypuszczeniem, że jedynie wprowadzenie trójstopniowej typologii reżimów, z uwzględnieniem *special regimes* i *self-contained regimes* oraz przyporządkowanie im odpowiednio zjawisk fragmentacji i fragmentaryzacji prawa międzynarodowego, w pełni ukaże istotę i charakter zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego. Zasadność badań w tym zakresie uzasadniają daleko idące kontrowersje co do statusu *self-contained regimes* na gruncie prawa międzynarodowego. Dla jednych stanowią one przykład istniejących reżimów zamkniętych, dla innych – reżimów współcześnie nieistniejących, choć nadal o zamkniętym charakterze, dla jeszcze innych pozostają one reżimami mylnie nazwanymi *self-contained regimes*, bo ich charakter oddaje powiązania z *general international law*, czyniąc z nich elementy większej całości. Jeśli dodatkowo podnieść argument, że z tym typem reżimów często w swym prawnym statusie zrównywane są *special regimes*, to potrzeba pogłębionych badań i uporządkowania dotyczących ich twierdzeń jest nader oczywista.

Podobnie potraktować należy ostatni aspekt analiz, jakim jest reguła *lex specialis*, do której – w poszukiwaniu optymalnego modelu deskrypcji fragmentacji prawa międzynarodowego – sięga wielu przedstawicieli doktryny, w tym i Komisja Prawa Międzynarodowego. Co istotne, w rozważaniach skoncentrowanych na poszczególnych składowych systemach nie można pominąć jej kolizyjnego charakteru, zwłaszcza że za jeden z systemowych problemów, generowanych fragmentacją, uznana zostanie możliwość wystąpienia *conflict of norms* i *conflict of laws*. Ze względu na fakt, że reguła *lex specialis* stanowi technikę rozumowania prawniczego, za pomocą której ustalone zostanie pierwszeństwo stosowania konkretnego zespołu norm prawnych w przypadku kolizji tychże norm, jej przydatność w poszukiwaniu istoty zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego prezentuje się dość skromnie. Weryfikację prawidłowości tego toku myślenia umożliwi ostatnia już – *szósta* – *hipoteza szczegółowa*, zakładająca ograniczoną rolę reguły *lex specialis* w ukazywaniu istoty fragmentacji prawa międzynarodowego, ze względu na brak możliwości przesądzenia, czy zespoły norm prawnych odizolowały się (a jeśli tak, to w jakim zakresie) od ogólnego prawa międzynarodowego, nabywając pełną autonomię.

Tak nakreślony zasadniczy cel badawczy oraz cele pośrednie i założona metodyka ich realizacji wyznaczają zakres ustaleń, a także determinują układ rozprawy, który w podziale na trzy rozbudowane w strukturze i treści rozdziały podporządkowany jest realizacji sformułowanych celów. Konieczność uporządkowania wieloaspektowych twierdzeń na temat fragmentacji prawa międzynarodowego, a ponadto potrzeba odniesienia się zarówno do całości – systemu prawa międzynarodowego, jak i do poszczególnych części składowych tego systemu – wyodrębnionych zespołów norm prawnych, przesądziła o układzie monografii.

Pierwszy z rozdziałów, zatytułowany *Fragmentacja prawa międzynarodowego – sposoby pojmowania i relacje między pojęciami i zjawiskami*, ma na celu analizę różnych sposobów pojmowania fragmentacji prawa międzynarodowego. Wprowadzeniem do niej jest przyjęcie wstępnej definicji pojęcia fragmentacji prawa międzynarodowego, która w toku badań podlegała doprecyzowaniu. Określenie treści przywołanego pojęcia – w oparciu o leksykalne znaczenie wyrazu „fragmentacja” – nie służyło jednak oderwaniu rozważań nad fragmentacją prawa międzynarodowego od innych pojęć i zjawisk, lecz odpowiadało za ustalenie relacji między nimi i szkicowe wskazanie, czym te pojęcia różnią się od siebie. Co za tym idzie, nakreślona siatka pojęciowa zobrazowała różnice i uporządkowała relacje między pojęciami, co stanowiło warunek wstępny rozważań o merytorycznym charakterze. Fragmentacja prawa międzynarodowego jako złożona kategoria pojęciowa – płaszczyzna styczna dla innych pojęć przywoływanych w jej kontekście, wymusza odniesienie się do takich pojęć, jak pojęcia: specjalizacji, dywersyfikacji, konfliktu czy multiplikacji (zwanej także proliferacją). Porządkująco zastrzec trzeba, że pierwsze trzy badane były w omawianym rozdziale, ostatnie zaś – ze względu na powiązania treściowe – w ostatniej części monografii.

W rozdziale pierwszym wprowadzono także istotny – dla modelu fragmentacji prawa międzynarodowego – dysonans znaczeniowy, konstrukcyjnie oparty na dwóch terminach: „fragmentacja” i „fragmentaryzacja”. Bez niego nie można byłoby wykazywać braku zasadności przyporządkowywania terminowi „fragmentacja” odmiennych znaczeń, a co ważniejsze, zjawisku fragmentacji wzajemnie wykluczających się – z perspektywy jedności systemu tego prawa – skutków prawnych. Wprowadzonej i zdefiniowanej kategorii fragmentaryzacji przypisana została ważka rola pewnego ekstremum – finalnego produktu fragmentacji prawa międzynarodowego, stanowiącego jednocześnie jej dialektyczne zaprzeczenie. Konsekwencję tego stanowiły – podjęte w ostatnim rozdziale monografii – rozważania na temat dwóch wyodrębnionych kategorii, tj. *special regimes* i *self-contained regimes*. Ponadto w rozdziale ukazano i poddano krytycznej ocenie poszczególne rodzaje fragmentacji prawa międzynarodowego oraz odbicie tego zjawiska w doktrynie prawniczej. Wyodrębnienie *explicite* fragmentacji nauki prawa międzynarodowego uprawniło zaś twierdzenie, że fragmentacja stanowi kategorię właściwą i przynależną zarazem prawu międzynarodowemu, jak i jego nauce.

Przedmiotem drugiego rozdziału, noszącego tytuł *Fragmentacja prawa międzynarodowego z perspektywy systemowości tego prawa*, była analiza systemowych założeń wpisanych w paradygmat całości i części oraz systemu prawa międzynarodowego jako takiego. Rozważania poświęcone temu zagadnieniu toczyły się w kontekście założeń właściwych teorii prawa, jak i nauce prawa międzynarodowego, weryfikując przydatność kategorii wypracowanych na potrzeby prawa wewnętrznego przy dowodzeniu systemowości

prawa międzynarodowego. Ze względu na istnienie sprzężenia zwrotnego pomiędzy państwami a prawem międzynarodowym, wskazano elementy odpowiadające za systemowy charakter prawa międzynarodowego. Mają one istotne znaczenie zwłaszcza w kontekście fragmentacji tego prawa.

Analizy w powyższym zakresie umożliwiły zaprezentowanie fragmentacji prawa międzynarodowego, ale nade wszystko ocenę możliwości uznania fragmentacji za zjawisko o intrasystemowym charakterze. Szczególna rola przypisana została relacji między *general international law* a wyspecjalizowanymi zespołami norm prawnych, ze względu na rangę tego pierwszego w systemie prawa. W tym zakresie podjęto próbę ukazania systemowych spoiw – zabezpieczeń prawa międzynarodowego, chroniących system przed rozpadem. Stwierdzenie istnienia *general international law* w sposób szczególny łączy się z rozważaniami zawartymi w kolejnych częściach monografii. Wnikliwa analiza zakresu tego prawa, w zestawieniu z prześledzeniem ewolucji poszczególnych działów prawa międzynarodowego, da odpowiedź, czy fragmentacja zachodzi w całym systemie prawa międzynarodowego czy w jakiejś konkretnej jego części.

Analizy poświęcone fragmentacji nie byłyby pełne, gdyby nie odnieść się do podmiotowych i przedmiotowych determinant fragmentacji prawa międzynarodowego, a także procesów konstytucjonalizacji, w których upatruje się swoistego remedium na problemy, generowane dla systemu tego prawa przez fragmentację. Szczególna uwaga skupiona została na możliwości powstania szeroko pojmowanych konfliktów (kolizji) między normami prawnymi, jak również zespołami tych norm, a także na istnieniu nakładających się – zbieżnych – zakresów regulacji.

Trzeci rozdział, zatytułowany *Fragmentacja prawa międzynarodowego z perspektywy wyodrębnionych zespołów norm prawnych – składowych systemu prawa międzynarodowego*, ma za przedmiot trzy, wskazane uprzednio, formy opisu fragmentacji prawa międzynarodowego. Traktuje zatem o relacji system-podsystemy (w którą wpisano *a priori* działy, instytucje ogólne i sektorowe, a także organy rozstrzygające), założeniach teorii reżimów (z uwzględnieniem wiodącej roli tzw. *self-contained regimes*, uznanych za kwalifikowaną formę podsystemów prawa międzynarodowego, prezentowanych na tle założonej typologii reżimów), a także o regule *lex specialis*.

W rozdziale tym poruszono ponadto problem autonomii poszczególnych podsystemów prawa międzynarodowego, która *de lege lata* oznaczać będzie ich odrębność, nie zaś pełną niezależność względem prawa międzynarodowego. W tym znaczeniu reżimy, które, funkcjonując w obrębie tego prawa, wytworzyły własne normy prawne, zasady, instytucje itd., nie będą traktowane jako kolejny byt prawny, funkcjonujący równoległe obok prawa międzynarodowego, ale jako część większej całości, zgodnie z założeniami przyjętymi w monografii.

Wychodząc z założenia, że działy nie są jedynymi wyodrębnionymi zespołami norm prawnych w systemie prawa międzynarodowego, w sposób szczególny potraktowano instytucje sektorowe. Wykazana została przypisana im tendencja dezintegracyjna, odróżniająca wskazany typ instytucji od instytucji ogólnych, stanowiących spoiwo systemu prawa międzynarodowego. Uwzględniono także problem wielości organów rozstrzygających

(ich multiplikacja) i ewentualnych systemowych problemów, będących pochodną równoległego funkcjonowania wielu organów w systemie prawa, tj. konflikt orzecznictwa oraz pozytywny konflikt kompetencji, określony mianem konfliktu jurysdykcji tych organów.

Rozdział trzeci *implicite* traktuje o przekształceniach wewnątrzsystemowych – upatrując w nich przyczyny fragmentacji prawa międzynarodowego rozumianej jako zjawisko intrasystemowe. Sformułowano ponadto – szczególnie istotny naukowo – postulat dotyczący oddzielania części ogólnej prawa międzynarodowego od jego części szczegółowej, a co za tym idzie, precyzyjnie umiejscowione zostało zjawisko fragmentacji prawa międzynarodowego.

Przyjęty cel rozprawy, jak i jej układ implikowały konieczność zastosowania określonych metod badawczych, w tym metody analitycznej jako podstawowej metody badawczej, sprowadzającej się do wykorzystania dorobku nauki prawa międzynarodowego, włączając w to – szczególnie cenne – stanowisko Komisji Prawa Międzynarodowego. Istotne znaczenie przypisano wykorzystaniu metod właściwych językoznawstwu oraz filozoficznej analizie języka w ujęciu deskrypcjonistycznym (w zakresie ustalenia znaczenia poszczególnych pojęć), jak i – co ważniejsze – rekonstrukcjonistycznym metodom analizy języka (przykładowo konstruując na potrzeby rozprawy siatkę pojęciową). Drugą zastosowaną metodą badawczą jest metoda formalno-dogmatyczna. Niemniej szereg przesłanek dostarcza argumentów za równoczesnym zastosowaniem także innych metod analizy. W tym kontekście ustalenia odnoszące się do zasadniczego celu badawczego nie mogą stanowić jedynie uogólnienia stanu twierdzeń przedstawicieli doktryny i unormowań prawa międzynarodowego. Oparcie analiz na metodzie formalno-dogmatycznej jest zatem niewystarczające. Dlatego też, w ich toku za konieczne uznano subsydiarne wykorzystanie metod: prawnoporównawczej (zwłaszcza przy opisie systemu prawa w świetle założeń teorii prawa i nauki prawa międzynarodowego), metody historycznoprawnej (nakreślającej ewolucję poszczególnych działów prawa międzynarodowego), a także metody socjologicznych badań nad prawem (w zakresie badania dokumentów – raportów Komisji Prawa Międzynarodowego).

OSIĄGNIĘTE WYNIKI BADAŃ ZAWARTE W PREZENTOWANEJ MONOGRAFII

Sukcesywna realizacja zasadniczego celu rozprawy oraz obranych celów pośrednich, subsydiarnie wspomagana weryfikacją problemów badawczych, ujętych w formę hipotez szczegółowych, uprawnia do sformułowania poniższego opisu osiągniętych wyników badań. Zaznaczyć trzeba, że realizacja tego celu oraz wnioski płynące z badań, odzwierciedlone w koherentnym modelu fragmentacji prawa międzynarodowego o rekonstrukcyjno-postulatywnym charakterze, stanowić mogą „wkład w rozwój dyscypliny naukowej”, określony dyspozycją art. 16 ust. 1 przywołanej na wstępie ustawy.

Prowadzone badania umożliwiły określenie charakteru oraz kompleksową ocenę istoty zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego i jego skutków zarówno dla systemu prawa międzynarodowego, jak i jego poszczególnych składowych – wyodrębnionych zespołów norm prawnych. W toku analiz wykazano, że pomiędzy kategoriami systemu prawa międzynarodowego i fragmentacji prawa międzynarodowego istnieje szczególna relacja,

sprowadzająca się nie tylko do współwystępowania tych kategorii – ale co więcej – do ich współzależności. Ukazując istotę fragmentacji prawa międzynarodowego każdorazowo wskazywać trzeba na swoistą relację pomiędzy całością a częścią.

Obejmując oceną ostatnie stulecie wypada stwierdzić, że prawo międzynarodowe uległo tak zdecydowanym przekształceniom, iż liniowy kierunek zmian od niepowiązanych wzajemnie zespołów norm prawnych (obejmujących zakresem regulacji konkretne zagadnienia) do prawa międzynarodowego, modelowanego na jednym systemie prawa, daje podstawy by twierdzić, że w tym normatywnym środowisku – *in extenso* – rozwija się fragmentacja. Stanowi ona zarówno *signum temporis*, jak i swoistą cechę wyróżniającą ten porządek prawny na tle innych.

Analizując i porządkując wieloaspektowe twierdzenia na temat fragmentacji prawa międzynarodowego wykazano, *pozytywnie weryfikując tym samym kluczową hipotezę szczegółową*, że mimo postępującej (mniej bądź bardziej rozwiniętej) fragmentacji tego prawa, *de lege lata* nawet w najbardziej zaawansowanych formach tego zjawiska fragmenty – wyodrębnione zespoły norm prawnych, pozostają elementami całości. Odrzucając doktrynalnie rozpowszechnioną możliwość jednoczesnego pojmowania fragmentacji jako – z jednej strony – zjawiska odpowiadającego za rozwój prawa międzynarodowego, z drugiej zaś za jego rozpad na szereg niepowiązanych wzajemnie zespołów norm prawnych (porządków normatywnych), wprowadzono – jako *novum* względem dotychczasowych badań nad fragmentacją – termin „fragmentaryzacja”. Uznano bowiem, wykazując badawczą użyteczność wskazanego terminu, a także budując siatkę pojęciową, że termin „fragmentacja” służy oznaczaniu skonkretyzowanych przekształceń charakteru prawa międzynarodowego, termin „fragmentaryzacja” natomiast oddaje pewne ekstremum – możliwy finalny produkt i dialektyczne zaprzeczenie tak rozumianej fragmentacji. Wprowadzone dystynkcje znaczeniowe, poprzez przyporządkowanie wskazanym terminom odmiennych – z perspektywy jedności systemu prawa międzynarodowego – skutków prawnych, realizują kolejny cel pośredni. Wykluczają tym samym możliwość traktowania fragmentaryzacji jako zjawiska posiadającego współcześnie jakkolwiek desygnat.

Dokonujący się w obrębie jednego systemu prawa proces wyodrębnienia się zespołów norm prawnych nie niweczy tym samym istnienia całości. Przyjęcie perspektywy przeciwnej skutkowałoby uznaniem, że prawo międzynarodowe to nie jeden porządek prawny, a wiele niepowiązanych ze sobą systemów normatywnych. Powstawanie (wydzielanie) i rozwój poszczególnych działów prawa międzynarodowego związane jest z przedmiotowym rozszerzaniem się zakresu tego prawa i dokonuje się wedle kryterium przedmiotu regulacji. Ilościowy rozrost regulacji prawnomiędzynarodowych, będący po części wynikiem wkraczania prawa międzynarodowego w obszary regulacji stanowiące dotąd domenę państw, połączony dodatkowo z realizacją zapotrzebowania na prawo wyspecjalizowane, spowodował, że prócz klasycznego „rdzenia” prawa międzynarodowego (na które składa się międzynarodowe prawo traktatów, międzynarodowe prawo humanitarne, międzynarodowe prawo dyplomatyczne i konsularne czy międzynarodowe prawo morza) współcześnie wyodrębnia się także takie działy, jak chociażby międzynarodowe prawo praw człowieka, międzynarodowe prawo środowiska, międzynarodowe prawo karne, międzynarodowe prawo

gospodarcze, międzynarodowe prawo inwestycyjne czy międzynarodowe prawo pracy, które, traktowane jako elementy większej całości, współtworzą system prawa międzynarodowego.

Wyodrębnianie się zespołów norm prawnych stanowi zatem – co w toku badań udowodniono *weryfikując drugą hipotezę szczegółową* – konsekwencję zwiększającej się ogólnej liczby tych norm (ich multiplikacji), a zarazem przejaw systemowości prawa międzynarodowego. To przesądzające twierdzenie oznacza, że systemowość prawa międzynarodowego musi być rozpatrywana jako niezbędny element poznania istoty tytułowego zjawiska. Fragmentacja prawa międzynarodowego zachodzi zatem w relacji zbiory norm prawnych – system prawa i jako taka ma intrasystemowy charakter. Waga tego spostrzeżenia *potwierdza prawdziwość trzeciej hipotezy badawczej*.

Powyższe pozwala przyjąć – doprecyzowując sformułowaną w monografii wstępną definicję pojęcia fragmentacji i realizując tym samym kolejny cel pośredni, jakim uczyniono zaprezentowanie postulowanego sposobu pojmowania omawianego zagadnienia – że fragmentacja prawa międzynarodowego *sensu stricto* to zjawisko, którego istotą jest wewnętrzny podział systemu prawa międzynarodowego na zróżnicowane w swej prawnej istocie wyodrębnione zespoły norm prawnych, jakimi są działy. Zakodowany w – składających się na nie – sektorowych instytucjach prawnych tryb autonomiczny wpływać może na odrębność normatywną działów, które, mając status wyodrębnionych części całości, posiadają tę właściwość, że zdolne są do względnie samodzielnego funkcjonowania w obrębie systemu prawa międzynarodowego, jednocześnie na system ten oddziaływując. Efektem tak rozumianej fragmentacji jest rozdrobnienie (rozcłonkowanie), sprowadzające się do funkcjonowania w obrębie prawa międzynarodowego wielu pomniejszych zespołów norm prawnych – porządków normatywnych (takich jak przykładowo międzynarodowe prawo karne, międzynarodowe prawo środowiska czy międzynarodowe prawo gospodarcze), w konsekwencji mogące prowadzić do fragmentaryzacji tego prawa.

Pojęciem fragmentaryzacji prawa międzynarodowego obejmuje się zatem rozpad systemu prawa międzynarodowego na szereg zróżnicowanych w swej prawnej istocie zespołów norm prawnych, w konsekwencji prowadzący do nabycia przez nie pełnej niezależności. Tak powstałe porządki prawne mają tę właściwość, że zdolne są do w pełni samodzielnego funkcjonowania poza systemem prawa międzynarodowego. Efektem tak rozumianej fragmentaryzacji będzie rozdrobnienie, sprowadzające się do jednoczesnego funkcjonowania wielu odrębnych i niezależnych względem siebie porządków prawnych.

Poziome porządkowanie systemu prawa międzynarodowego nie kończy się jednak na wskazywaniu na działy jako na podstawowe – wyodrębnione – zespoły norm prawnych. Postulat dalszego systematyzowania tego prawa, sformułowany w oparciu o przegląd ewolucji poszczególnych działów prawnomiędzynarodowego porządku, na obecnym etapie rozwoju prawa międzynarodowego wiąże się z koniecznością wydzielenia w jego obrębie zarówno części ogólnej (ujętej w rozprawie jako *general international law*), jak i części szczegółowej. Zasadność realizacji tego postulatu – mająca fundamentalny walor poznawczy – umożliwi precyzyjne umiejscowienie fragmentacji prawa międzynarodowego, realizując kolejny cel pośredni. Jako zjawisko intrasystemowe wpisuje się ona wyłącznie w część szczegółową prawa międzynarodowego, nie naruszając tym samym norm prawnych –

instytucji, zasad czy reguł, tworzących część ogólną tego prawa. Innymi słowy, fragmentacja prawa międzynarodowego – dokonując się wyłącznie na poziomie części szczegółowej – nie godzi wprost w system prawa międzynarodowego jako taki. Ten zaś, stanowiąc kategorię zbiorczą – pewną przestrzeń normatywną, o ile na poziomie poszczególnych działów dopuszcza pewne tendencje odśrodkowe, o tyle części wspólnej przypisuje rolę siły dośrodkowej, traktując ją jako spajającą system prawa. Fragmentacja prawa międzynarodowego nie rozciąga się zatem na cały system prawa, a jedynie na jego pewne części składowe, będące pochodną multiplikacji norm prawnych.

Sprowadzając fragmentację prawa międzynarodowego wyłącznie do poziomu działów można błędnie powieścić – jak czyni się to w piśmiennictwie – pewien skrót myślowy, który, upraszczając, ująć można następująco: jest fragmentacja, ponieważ są działy czy, *a contrario*, są działy, więc jest fragmentacja. Pogląd taki bazuje na zbyt daleko idącym uproszczeniu *implicite* zakładającym, że jedynym przekształceniem wewnątrz systemu prawa międzynarodowego, powodującym fragmentację tego prawa (czy do owej fragmentacji się przyczyniającym) jest fakt powstawania i rozwoju działów, ujmowanych jako podstawowe wyodrębnione zespoły norm prawnych.

Sformułowana w monografii – jako zwieńczenie prowadzonych badań – definicja pojęcia fragmentacji prawa międzynarodowego *sensu stricte* uwidacznia jednak, że w tytułowym zjawisku nie tyle chodzi o fakt powstania działu, co *in extenso* o skalę zjawiska i o tryb autonomiczny, zakodowany w – składających się na poszczególne działy – instytucjach sektorowych. Szczegółowe badania temu poświęcone *konfirmują czwartą hipotezę szczegółową*, której istota sprowadza się do założenia, że jeśli fragmentacja prawa międzynarodowego wiąże się z wielopłaszczyznowymi przekształceniami w obrębie systemu prawa międzynarodowego (płaszczyzna działów, ogólnych i sektorowych instytucji prawnych czy organów rozstrzygających), to owe przekształcenia nie przyczyniają się w jednakowym stopniu do fragmentacji prawa międzynarodowego. Zjawisko powstawania działów, stanowiące niekwestionowany przejaw współczesnego rozwoju prawa międzynarodowego, nie może być utożsamiane z fragmentacją tego prawa, zwłaszcza jeśli miałyby ona być – jak to czynią niektórzy przedstawiciele doktryny – postrzegana wyłącznie pejoratywnie. Z wielopłaszczyznowych przekształceń zachodzących w obrębie systemu prawa międzynarodowego z fragmentacją tego prawa wiążą się zasadniczo, stanowiące pochodną ilościowych i jakościowych zmian w obrębie norm prawnych, multiplikacja działów, jak i z nią sprzęgnięta multiplikacja sektorowych instytucji prawnych, zważywszy na różny zakres ich autonomii. Multiplikacja organów rozstrzygających, wywołująca pewne systemowe problemy (jak konflikt orzecznictwa czy pozytywny konflikt kompetencji organów rozstrzygających) wzmacniać może odrębność działów, a nawet ich ewolucję w kierunku *self-contained regimes*, nie stanowi jednak bezpośredniej przyczyny fragmentacji.

Badania owego zakresu autonomii, wiążące się z prezentowanym w piśmiennictwie nurtem pejoratywnego pojmowania fragmentacji prawa międzynarodowego, wymusiły konieczność oceny stosowania trzech form deskrypcji tytułowego zjawiska. Realizując kolejny cel pośredni rozprawy udowodniono, że zaczerpnięta od *N. Luhmanna* relacja system-podsystemy stanowi właściwą i postulowaną formę opisu zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego, najpełniej oddającą jego istotę i charakter.

Ze względu na fakt, że w kontekście fragmentacji prawa międzynarodowego wskazana autonomia z założenia wpisuje się w Krasnerowską teorię reżimów, pod rozważę poddano także, obarczony daleko idącymi doktrynalnymi kontrowersjami, prawnomiędzynarodowy status *self-contained regimes*, zrównywanych niekiedy ze statusem *special regimes*. Odrzucając tożsamość obydwu kategorii *potwierdzono prawdziwość piątej hipotezy szczegółowej* jednoznacznie wykazując, że jedynie trójstopniowa typologia reżimów, uwzględniająca m.in. *special regimes* i *self-contained regimes* oraz przyporządkowanie im odpowiednio zjawiska fragmentacji i fragmentaryzacji prawa międzynarodowego, w pełni ukaże istotę i charakter zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego. Reżimy nie stanowią jednak optymalnej formy opisu prawnomiędzynarodowej rzeczywistości ze względu na odrzuconą przez nie *a priori* konieczność każdorazowego ukazywania charakteru powiązań, występujących wewnątrz systemu prawa międzynarodowego.

Ostatnią poddaną ocenie formą opisu fragmentacji prawa międzynarodowego była reguła *lex specialis*. Jej kolizyjny charakter, wyznaczył zakres rozważań, wskazując na niekwestionowaną przydatność omawianej reguły w rozwiązywaniu systemowych problemów, powstałych w związku z fragmentacją prawa międzynarodowego, a sprowadzonych do *conflict of norms* czy *conflict of laws*. Ustalenie pierwszeństwa stosowania konkretnego zespołu norm prawnych, w przypadku konfliktu (kolizji) tych norm czy ich zespołów, ma – z perspektywy formalnych cech systemu prawa – zasadnicze znaczenie. Nie zmienia jednak faktu, że przydatność reguły *lex specialis* w zgłębianiu istoty fragmentacji jest dość skromna. Jej pogłębiona krytyczna analiza umożliwiła jednak *weryfikację ostatniej hipotezy szczegółowej*, prowadząc do wniosku, że ograniczona rola reguły *lex specialis* w ukazaniu istoty fragmentacji prawa międzynarodowego wynika głównie z tego, iż za jej pomocą nie da się przesądzić, czy zespoły norm prawnych – nabywając pełną autonomię – odizolowały się od części wspólnej prawa międzynarodowego (*general international law*) czy nie. Ta kwestia z perspektywy fragmentacji prawa międzynarodowego ma fundamentalne znaczenie. Wykazanie owej izolacji uprawnia twierdzenie o fragmentaryzacji prawa międzynarodowego, z tego powodu traktowanej jako swoiste ekstremum – produkt finalny fragmentacji. Gdyby jednak, biorąc za wzór omawianą regułę, wprowadzić do ogólnego prawa międzynarodowego zestaw norm (reguł) kolizyjnych, następnie dostosowywanych do specyfiki poszczególnych podsystemów prawa międzynarodowego (także w zakresie jurysdykcji organów rozstrzygających), to pewne negatywne skutki fragmentacji mogłyby być systemowo zniwelowane.

Prowadząc rozważania w tytułowym zakresie i zarazem realizując ostatni z wyznaczonych celów pośrednich wyrażono wątpliwość, czy ze względu na wieloaspektowość zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego możliwe jest precyzyjne (oddające jej istotę) zdefiniowanie tego pojęcia czy też fragmentację da się jedynie opisać. Wątpliwości tej – za sprawą ustalenia w toku badań sposobu rozumienia pojęcia fragmentacji prawa międzynarodowego – nie uznano za w pełni zasadną. Jednak w sposób znaczący przełożyła się ona na zaproponowanie komplementarnego – względem ujęcia *sensu stricto* – sposobu pojmowania fragmentacji prawa międzynarodowego *sensu largo*. Jego zakresem objęto relewantne prawnie zjawiska powiązane z fragmentacją, które w systemie prawa międzynarodowego zachodzą równolegle, choć znajdują przełożenie na fragmentację tego

prawa. Wpisują się one tym samym w wieloaspektowe przekształcenia prawa międzynarodowego, *in fine* skutkując fragmentacją. Całokształt tych zjawisk – procesów, stanów i cech łączy wspólny mianownik – pewien punkt centralny. Jego cechą specyfikującą jest wewnętrzny podział systemu prawa międzynarodowego na zróżnicowane w swej prawnej istocie wyodrębnione zespoły norm prawnych, na który niewątpliwie wpływ mają zjawiska: multiplikacji, specjalizacji czy dywersyfikacji międzynarodowego porządku prawnego. Stwierdzenie ich istnienia ma tę doniosłość badawczą, że – prócz ukazania istoty fragmentacji prawa międzynarodowego – oddaje także ilościowy (multiplikacja i fragmentacja), jak i jakościowy (specjalizacja i dywersyfikacja) charakter przekształceń wewnątrzsystemowych prawa międzynarodowego, a zatem fragmentację tego prawa *sensu largo*.

Rekapitulując, prezentowana monografia – odrzucając pejoratywne postrzeżenie fragmentacji prawa międzynarodowego, także za sprawą wieloaspektowych przekształceń systemu prawa międzynarodowego, dokonujących się w jej kontekście – pozwala na wpisanie fragmentacji w ewolucyjny rozwój prawa międzynarodowego. Owo immanentne sprzężenie pomiędzy rozwojem prawa międzynarodowego a jego fragmentacją powoduje, że tak długo, jak poszczególne składowe systemu korzystać będą z części wspólnej tego prawa (sprowadzonej do ogólnego prawa międzynarodowego), rozumianej jako swoiste spoiwo poszczególnych wyodrębnionych norm prawnych w jedną całość, tak długo Arystotelesowska teza, że *całość to więcej niż suma jej składników* znajdzie zastosowanie także do systemu prawa międzynarodowego.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

Zgodnie z dyspozycją art. 16 ust. 1 przywołanej na wstępie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, w niniejszym autoreferacie, jak i w dołączonym do niego wykazie, stanowiącym integralną część wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego (dalej jako: wykaz – załącznik Nr 4), uwzględniono osiągnięcia naukowo-badawcze jedynie po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych¹.

¹ Na dorobek przed uzyskaniem stopnia doktora nauk prawnych składają się następujące publikacje:

1. P. Łaski, I. Gawłowicz, E. Cała, Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego publicznego, t. I i II, Szczecin 2001, ss. t. I – 498; ss. t. II – 340.
2. E. Cała, K. Flaga-Gieruszyńska, I. Gawłowicz, Wybór dokumentów do nauki międzynarodowego postępowania cywilnego, t. I i II, Szczecin 2002, ss. t. I – 480; ss. t. II – 494.
3. Europrawnik – multimedialny program o prawie Unii Europejskiej, Ostrów Wielkopolski 2003 – nagrodzony jako Europrodukt 2003 r., nagrodą Ministra Edukacji Narodowej i Sportu.
4. E. Cała, D. Wacinkiewicz, Przyczynek do rozważań na temat europejskich relacji prawnych w kontekście współczesnego rozumienia suwerenności [w:] Koncepcje suwerenności. Zbiór studiów, (red. I. Wierzchowiecka, I. Gawłowicz), Warszawa 2005, s. 323-343.
5. E. Cała, Traktatowy wymiar integracji politycznej w Unii Europejskiej, „Problemy Integracji Europejskiej” 2005, t. 3, s. 93-107.
6. E. Cała, Komunikacyjna teoria Karla Deutscha jako przyczynek do rozważań nad związkiem integracji gospodarczej z integracją polityczną [w:] Otwarta Europa, (red. T. Marcinkowski), Gorzów Wielkopolski 2006, s. 119-124.
7. E. Cała-Wacinkiewicz, Kulturowa i prawna płaszczyzna integracji europejskiej (rozważania w kontekście wielopłaszczyznowego charakteru Unii Europejskiej) [w:] Modele integracji międzynarodowej – uniwersalny, kontynentalny, sektorowy a państwo, prawo, idee. Zbiór studiów, (red. T. Smoliński), Szczecin 2006, s. 113-128.

Do pozostałych – szczegółowo opisanych w wykazie – Załączniku Nr 4 – osiągnięć naukowo-badawczych (poza publikacją stanowiącą osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 przywołanej ustawy), zaliczono przygotowanie łącznie 46 publikacji (autorskich bądź współautorskich), obejmujących: monografię, rozdziały w pracach zwartych, artykuły w czasopismach, rozdziały i hasła w opracowaniach encyklopedycznych oraz w recenzowanych materiałach konferencyjnych, a także raport krajowy (składający się na raport międzynarodowy prof. Masahiko Omury) oraz sprawozdanie – z zastrzeżeniem, że 4 ze wskazanych publikacji ukazało się zarówno w języku polskim, jak i angielskim, 2 zaś (pierwotnie zawarte w materiałach konferencyjnych) następnie ujęto w formę artykułów naukowych. Na podstawie danych z *Publish or Perish* dodać należy, że 16 z opublikowanych prac ujawnionych zostało w bazie *Google Scholar* z referencjami, a co najmniej 1 w bazie *Web of Science*.

Zaprezentowane w wykazie – załączniku Nr 4 osiągnięcia obejmują ponadto: 11 redakcji i współredakcji opracowań o monograficznym charakterze – prac zbiorowych, a także autorstwo i współautorstwo 4 repetytoriów i skryptów (łącznie opublikowanych w kolejnych wydaniach – 11 razy) oraz 1 publikację w kwartalniku edukacyjnym. W wykazie tym uwzględniono również: 8 wystąpień na konferencjach naukowych, jak i udział w kolejnych 43, wliczając w to: uczestnictwo bierne, członkostwo w komitetach (radach) naukowych lub organizacyjnych, moderację paneli oraz merytoryczne wprowadzenia, bądź podsumowania konferencji.

Łączna liczba punktów bibliometrycznych za publikacje wymienione w punkcie I oraz w punkcie II, lit. A-D wykazu – załącznika Nr 4 – według obliczeń Oddziału Monitoringu Naukowego Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego na dzień 3 kwietnia 2018 r. – wynosi 229 (punkty wyliczono według daty wydania publikacji).

Zakres wykazu – załącznika Nr 4 poszerzono także – zgodnie z obowiązującymi przepisami – o wskazanie: wykazu cytowań, z uwzględnieniem indeksu *Hirscha*, kierownictwa projektów badawczych lub udziału w nich, przyznanych nagród za działalność naukową oraz (odrębnie) za działalność dydaktyczną, uczestnictwa w programach europejskich, udziału w sieciach badawczych i projektach realizowanych z przedsiębiorcami,

8. E. Cała-Wacinkiewicz, Doktrynalne ujmowanie integracji gospodarczej, „Problemy Integracji Europejskiej” 2006, t. 4, s. 9-18.

A także uczestnictwo i wystąpienia na konferencjach:

1. Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Prawo międzynarodowe – tradycja i nowoczesność”, Kraków 16-18 marca 2001 r., zorganizowana przez Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego – uczestnictwo z wystąpieniem pt. „Prawa ojca”.
2. Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Prawo międzynarodowe publiczne i prawo europejskie – wzajemne relacje”, połączona ze Zjazdem Katedr Prawa Międzynarodowego, Karpacz 15-18 maja 2002 r., zorganizowana przez Katedrę Prawa Międzynarodowego i Europejskiego Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.
3. Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Stan obecny i perspektywy rozwoju prawa europejskiego”, Łódź 7-8 czerwca 2002 r., zorganizowana przez Katedrę Prawa Europejskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego.
4. Ogólnopolskie Seminarium „Wina a kara”, Szczecin 25-26 marca 2004 r., zorganizowane przez Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA Szczecin oraz Centrum Edukacji Prawnej – moderacja panelu wraz z podsumowaniem.

udziału w radach naukowych czasopism, a także członkostwa w organizacjach i towarzystwach naukowych. Ponadto wskazano osiągnięcia dydaktyczne oraz osiągnięcia w zakresie popularyzacji nauki, formy opieki nad studentami oraz doktorantami, staże zagraniczne, wykonane ekspertyzy, udział w zespołach eksperckich i konkursowych, wykonane recenzje publikacji kierowanych do czasopism oraz ważniejszą działalność organizacyjną na rzecz Uczelni.

Dokonując merytorycznego omówienia pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych – zgodnie z § 12 ust. 2 pkt 2) przywołanego uprzednio rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. – wyróżniam następujące cztery nurty (obszary) prowadzonych badań, z tym jednak, że zgodnie z literalnym brzmieniem wskazanego przepisu omówienie to obejmuje głównie aktywności naukowe, nie zaś organizacyjne, dydaktyczne czy popularyzatorskie (poza koniecznymi do nich odniesieniami).

Wyróżnionymi nurtami są:

1. nurt o charakterze teoretyczno-prawnym, składający się na teorię prawa międzynarodowego,
2. nurt objęty zakresem prawa Unii Europejskiej czy szerzej prawa europejskiego,
3. nurt objęty zakresem prawa bezpieczeństwa międzynarodowego,
4. nurt objęty zakresem międzynarodowego prawa praw człowieka.

Najszerszą rozpiętością tematyczną nacechowane są badania dotyczące zagadnień o charakterze teoretyczno-prawnym, wyodrębnione w ramach pierwszego nurtu badawczego. Daje się w nich wskazać pewną myśl przewodnią, dotyczącą problematyki systemowości prawa międzynarodowego, bazującą na jedności tego porządku prawnego. Rozważania temu poświęcone, odnoszące się zarówno do efektywnego multilateralizmu czy konfliktu norm prawnych, jak i do prawa międzynarodowego jako takiego, także w kontekście dywersyfikacji tego prawa, zawarłam w opracowaniach: 1. Efektywny multilateralizm jako dowód jedności prawa międzynarodowego – rozważania w kontekście prawa Unii Europejskiej [w:] *Prawo międzynarodowe. Księga pamiątkowa prof. Renaty Szafarz*, (red. J. Menkes), Oficyna Wydawnicza Wyższej Szkoły Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego, Warszawa 2007, s. 84-95; 2. Konflikt norm prawnych. Zasada pierwszeństwa prawa UE jako gwarant spójności systemu prawnego [w:] *Oblicza konfliktów. Zbiór analiz i studia przypadków*, (red. J. Piątek, R. Podgórska), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, s. 191-203; 3. Państwa a dywersyfikacja prawa międzynarodowego publicznego [w:] *Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym*, (red. J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 3-14 oraz 4. Rozdział XXI. Międzynarodowe prawo publiczne [w:] *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 226-236. Na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „System Narodów Zjednoczonych z polskiej perspektywy”, Warszawa 13-14 października 2016 r., zorganizowanej przez *International Law Association – Grupa Polska*, przy współpracy z Wydziałem Prawa i Administracji UMCS w Lublinie prezentowałam wystąpienie, zatytułowane „Konstytucyjny charakter Karty Narodów Zjednoczonych”.

Prawo międzynarodowe i jego rozwój analizowane było także w kolejnych publikacjach, odnoszących się do klasycznego kanonu zagadnień, składających się na wyodrębniony nurt badań, prezentowanych z przeświadczeniem o systemowej naturze prawnomiędzynarodowego porządku. Dowodzi tego już sam tytuł (wznawianego trzykrotnie) repetytorium – „Podstawy systemu prawa międzynarodowego” (zob. Podstawy systemu prawa międzynarodowego. Pytania, testy, tablice, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007, ss. 304; Podstawy systemu prawa międzynarodowego. Pytania, testy, kazusy, tablice, wyd. 2, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009, ss. 440; Podstawy systemu prawa międzynarodowego. Pytania, testy, kazusy, tablice, wyd. 3, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2012, ss. 412), w którym *expressis verbis* opowiedziałam się za systemowością prawa międzynarodowego.

Ponadto w przygotowywanych publikacjach zwracałam uwagę na wpływ Kongresu wiedeńskiego na rozwój prawa i protokołu dyplomatycznego. Analizowałam także podmioty prawa międzynarodowego oraz prawo traktatów, opisując przykładowe umowy międzynarodowe. W przedmiocie prawa konsularnego – jako ekspert Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych – przygotowywałam w 2014 r. współautorską ekspertyzę, poświęconą projektowanej wówczas ustawie Prawo konsularne. Egzemplifikacje tego obszaru badań stanowią następujące publikacje: 1. Wpływ Kongresu wiedeńskiego na rozwój prawa i protokołu dyplomatycznego [w:] Idee, normy i instytucje Kongresu wiedeńskiego – 200 lat później – perspektywa prawnomiędzynarodowa, (red. J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz, J. Nowakowska-Małusecka, W. Pęksa, W.Sz. Staszewski), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 355-372 (współautorstwo – W.Sz. Staszewski [udział każdego z autorów 50%]); 2. Rozdział VII. Międzynarodowe podmioty [w:] Encyklopedia zagadnień międzynarodowych, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzańska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 89-93; 3. Rozdział XXII. Międzynarodowe prawo traktatów [w:] Encyklopedia zagadnień międzynarodowych, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzańska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 237-246; 4. Rozdział XXVII. Międzynarodowe traktaty [w:] Encyklopedia zagadnień międzynarodowych, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzańska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 326-335.

Na uwagę zasługuje także współredakcja pięciu – poniżej wskazanych – pozycji monograficznych. Zwłaszcza pierwsza z nich – do której zaproszenie przyjęli nie tylko naukowcy z polskich ośrodków akademickich, ale także reprezentanci kilkunastu Uczelni zagranicznych – ma szczególne znaczenie. Stanowi nie tylko przejaw podejmowanej współpracy naukowej, ale odzwierciedla umiędzynarodowienie badań naukowych. Publikacjami o których mowa są: 1. Obywatel – państwo – społeczność międzynarodowa. Citizen – State – International community, (red. K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014, ss. 656; 2. Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym, (red. J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2015, ss. 523; 3. Idee, normy i instytucje Kongresu wiedeńskiego – 200 lat później – perspektywa prawnomiędzynarodowa, (red. J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz, J. Nowakowska-Małusecka, W. Pęksa, W.Sz. Staszewski), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016, ss. 604; 4. Organizacja Narodów Zjednoczonych

z polskiej perspektywy, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Nowakowska-Małusecka, A. Przyborowska-Klimczak, W.Sz. Staszewski), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017, ss. 502 oraz 5. Encyklopedia zagadnień międzynarodowych, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzńska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, ss. 873. Jestem także autorką hasła: zwierzchnictwo terytorialne [w:] Wielka Encyklopedia Prawa, t. IV – Prawo międzynarodowe publiczne, (red. J. Symonides, D. Pyć), Wydawca – Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 610.

W 2017 r. Katedra Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego była gospodarzem Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa Międzynarodowego. Jako pomysłodawca i sekretarz Konferencji, dobierając problematykę stanowiącą jej motto przewodnie, położyłam nacisk na zagadnienia ogólne, ujmując je w tytuł „Współczesne prawo międzynarodowe – idee a rzeczywistość” (zob. Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Współczesne prawo międzynarodowe – idee a rzeczywistość”, Szczecin-Międzyzdroje 17-19 maja 2017 r.). Na realizację tego naukowego przedsięwzięcia, jak również na planowaną na rok 2018 monografię pokonferencyjną, Katedra uzyskała grant ministerialny w ramach umowy zawartej z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego o dofinansowanie i realizację zadania z zakresu działalności upowszechniającej naukę (decyzja Nr 625/P-DUN/2017). Na Konferencji prezentowałam również wystąpienie zatytułowane „Specjalizacja prawa międzynarodowego”.

W prowadzonych badaniach odnosiłam się także (choć nie zawsze wprost i nie zawsze z bezpośrednim zamiarem uczynienia tej tematyki przedmiotem rozprawy habilitacyjnej) do problematyki fragmentacji prawa międzynarodowego. Przyczynkarski charakter badań nakreślił kontekst rozważań nad fragmentacją prawa międzynarodowego, w których prezentowane wcześniej poglądy poddane zostały krytycznej analizie. W jej wyniku niektóre z nich zyskały pogłębione i poszerzone uzasadnienie, inne natomiast zostały negatywnie zweryfikowane. Przejawem tej tendencji są publikacje: 1. International Law – Between Division (Fragmentation) and Unity (Constitutionalisation). Law of Divisions or Law Beyond Boundaries?, [w:] Paper Proceedings of Second International Conference on Interdisciplinary Legal Studies 2015 – Law Beyond Boundaries, Toronto-Canada 2015, s. 33-40. Z inicjatywy komitetu naukowego Konferencji tekst ten został opublikowany w: International Law – Between Division (Fragmentation) and Unity (Constitutionalisation). Law of Divisions or Law Beyond Boundaries? „US-China Law Review” 2015, Vol. 12, No. 10, s. 768-779; 2. Rola organizacji międzynarodowych w procesie fragmentacji prawa międzynarodowego [w:] Prawo organizacji międzynarodowych wobec problemów współczesnego świata, (red. B. Mikołajczyk, J. Nowakowska-Małusecka), Bydgoszcz- Katowice 2014, s. 38-48; 3. European System of Human Rights – Considerations in the Context of Fragmentation of International Law [w:] Europe of Founding Fathers: Investment in common future, (ed. M. Sitek, G. Dammacco, A. Ukleja, M. Wójcicka), Wydawca – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2013, s. 65-76; 4. The protection of human rights in the era of fragmentation of international law – a conflict of competence or a systemic approach? Preliminary structural assumptions, [w:] Human rights between war and peace, Vol. II, (ed. M. Sitek, G. Dammacco, M. Wójcicka), Wydawca –

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2014, s. 163-173.

Drugim wyodrębnionym nurtem badań jest prawo Unii Europejskiej, a w szerszym kontekście prawo europejskie, który to nurt postrzegać należy dwojako. Z jednej strony stanowił on bowiem przedmiot badań zwieńczony obronioną rozprawą doktorską, którą w zmodyfikowanej formie ujęto w monografii: *Charakter prawny Unii Europejskiej w świetle prawa międzynarodowego*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007, ss. 273 oraz zabierając głos w dyskusji: *O Unii Europejskiej jako nowym typie organizacji międzynarodowej (uwagi w kontekście niepaństwowych podmiotów prawa międzynarodowego)*. Głos w dyskusji [w:] *Rozwój prawa międzynarodowego – jedność czy fragmentacja?*, (red. J. Kolasa, A. Kozłowski), Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007, s. 209-215. Publikację tych opracowań poprzedził tekst zatytułowany: *Podmiotowość prawnomiędzynarodowa Unii Europejskiej [w:] Prawo międzynarodowe – problemy i wyzwania. Księga pamiątkowa Profesor Renaty Sonnenfeld-Tomporek*, (red. J. Menkes), Oficyna Wydawnicza Wyższej Szkoły Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego, Warszawa 2006, s. 67-86, wpisujący się w omawiany zakres badań i merytorycznie powiązany z wygłoszonym – na poprzedzającej monografii Konferencji Naukowej „Prawo międzynarodowe – problemy i wyzwania” ku czci Profesor Renaty Sonnenfeld-Tomporek, Łódź 23-24 listopada 2006 r.) – referatem, poświęconym podmiotowości Unii Europejskiej.

Wraz z wejściem w życie postanowień Traktatu z Lizbony, który w pewnym zakresie odwzorował postulowany w monografii sposób postrzegania statusu prawnego Unii Europejskiej, powrócono do badań nad jej charakterem prawnym, tym razem wprost w świetle nowych regulacji prawnych. Zarówno w języku polskim, jak i w angielskim opublikowano tekst temu poświęcony, zatytułowany: *Charakter prawny Unii Europejskiej w świetle postanowień Traktatu Lizbońskiego – wybrane aspekty [w:] Prawne – polityczne – ekonomiczne dylematy Unii Europejskiej*, (red. Z. Chmielewski, A. Szczepańska), Wydawca Parlament Europejski, Szczecin 2009, s. 24-33 oraz wersję angielskojęzyczną: *Legal Nature of European Union in light of the Provisions of the Treaty of Lisbon [w:] Poland in the European Context. Selected Legal, Economic and Political Aspects*, (ed. E. Cała-Wacinkiewicz, K. Flaga-Gieruszyńska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Art-Druk, Szczecin 2009, s. 19-27. Wpływ Traktatu Lizbońskiego na system instytucjonalny Unii Europejskiej analizowałam ponadto w wydawanym dwukrotnie repetytorium: 1. *System instytucji Unii Europejskiej z uwzględnieniem postanowień Traktatu Lizbońskiego*, Pytania, testy, kazusy, tablice, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009, ss. 193 oraz 2. *System instytucji Unii Europejskiej w świetle postanowień Traktatu z Lizbony*, Pytania, testy, kazusy, tablice, wyd. 2, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2012, ss. 185.

Z drugiej zaś strony prawo Unii Europejskiej – i szerzej – prawo europejskie stanowią nowy (względem dotychczasowego) przedmiot badań. W tym ujęciu skoncentrowano się głównie na takich zagadnieniach, jak: europejskie standardy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym (dowodząc istnienia wspólnego, europejskiego standardu w tym zakresie, wyrażającym się w spójności koncepcyjnej rozwiązań prawnoinstytucjonalnych). Odnoszono się także do konstrukcji normatywnej swobody przedsiębiorczości w Unii Europejskiej, wolności przedsiębiorczości i świadczenia usług czy ocenianych z perspektywy regulacji

prawa unijnego usług pocztowych oraz nieuczciwej reklamy. Wyprzedzająco – względem kolejnych nurtów badań – podjęto także tematykę polityki Unii Europejskiej w zakresie ochrony praw człowieka (nawiązując do tych ostatnich) czy relacji między Unią Europejską a Organizacją Narodów Zjednoczonych (nawiązując do bezpieczeństwa międzynarodowego – zob. publikacja wymieniona w nurcie badań poświęconym prawu bezpieczeństwa międzynarodowego). Podjęto także temat europeizacji prawa polskiego w kontekście problematyki konsumenckiej i akcesji Chorwacji do struktur unijnych, kładąc nacisk na członkostwo w organizacjach międzynarodowych. Wyrazem tego są publikacje: 1. Europejskie standardy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym – wybrane zagadnienia [w:] Prawa podmiotowe. Pojmowanie w naukach prawnych, (red. J. Ciapała, K. Flaga-Gieruszyńska), Wydawca Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego i Wielkopolska Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Jarocinie, Szczecin 2006, s. 97-104, (współautorstwo – D. Wacinkiewicz [udział każdego z autorów 50%]); 2. Konstrukcja normatywna swobody przedsiębiorczości w UE na tle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości [w:] Działalność gospodarcza. Kluczowe problemy, (red. K. Sławik), Difin, Warszawa 2007, s. 44-57; 3. O wolności przedsiębiorczości i świadczenia usług w kontekście wolności gospodarczej [w:] Prawne aspekty wolności. Zbiór studiów, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, s. 287-299, (autorstwo części III i IV); 4. Usługi pocztowe i ich reglamentacja – analiza w świetle unormowań prawa Unii Europejskiej i prawa polskiego [w:] Rynek usług pocztowych, (red. R. Czaplewski, K. Flaga-Gieruszyńska), Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2008, s. 179-212, (autorstwo części 2, 3, 4); 5. Selected Aspects of Unfair Advertising in the Legal Order of the European Union and Poland [w:] Poland in the European Context. Selected Legal, Economic and Political Aspects, (ed. E. Cała-Wacinkiewicz, K. Flaga-Gieruszyńska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Art-Druk, Szczecin 2009, s. 29-43, (autorstwo części I, IV i V); 6. EU's Human Rights Protection Policy, „Reality of Politics. Estimates – Comments – Forecasts” 2012, No. 3, s. 5-20; 7. Europeanization of the Polish Law – Considerations Associated with the Adoption of the Directive on ADR in Consumer Disputes, „International Journal on Consumer Law and Practice” 2014, Vol. 2, s. 47-58, (autorstwo części 1) oraz 8. Croatia's Accession to the European Union – Reflections in the light of Assumptions Relevant to International Organisations, „The Copernicus Journal of Political Studies” 2012, Issue 2 (2), s. 126-142, (autorstwo części 1, 2 i 3).

Jak uprzednio sygnalizowano, powyższe zagadnienia przenikają się również z kwestiami, zakwalifikowanymi do pozostałych nurtów badawczych. Można to traktować jako przejaw systemowego myślenia o prawie międzynarodowym, gdzie poszczególne obszary jego regulacji składają się na większą całość (system prawa międzynarodowego), stanowiąc powiązane ze sobą zagadnienia. Uzupełniająco wskazać należy, że począwszy od roku 2012 z problematyką unijną mam do czynienia także jako członek działającej przy Komisji Europejskiej sieci ekspertów do spraw europejskich *Team Europe*. Współredagowałam ponadto publikację ukazującą Polskę w kontekście europejskim: Poland in the European Context – Selected Legal, Economic and Political Aspects, (ed. E. Cała-Wacinkiewicz, K. Flaga-Gieruszyńska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Art-Druk, Szczecin 2009, ss. 252.

Wygłosiłam także referat pt. „Prawo europejskie jako przykład specjalizacji prawa” na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Europa w świecie: czas przełomu”, Warszawa 6 października 2017 r., zorganizowanej przez Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

Kolejny (tj. trzeci) nurt prowadzonych badań dotyczy bezpieczeństwa międzynarodowego i jego prawnego wymiaru, ujmowanego w ramy działu prawa międzynarodowego, jakim jest prawo bezpieczeństwa międzynarodowego. W tym kontekście, w sposób szczególny uwidacznia się funkcja prawa międzynarodowego jako regulatora stosunków między podmiotami tego prawa, a także jako swoistego gwaranta ładu oraz pokoju na świecie. Normując katalog nienaruszalnych, fundamentalnych zasad prawo międzynarodowe wyznacza granice działań podejmowanych przez podmioty tego prawa. W tym wymiarze, bezpieczeństwo międzynarodowe nie może być postrzegane w oderwaniu od regulacji prawnomiędzynarodowych, jako suma indywidualnych działań poszczególnych podmiotów tego prawa. Bezpieczeństwo bowiem – w pewnym modelowym ujęciu – jest wspólnym dążeniem, celem społeczności międzynarodowej, realizowanym m.in. za pomocą przyjmowanych aktów prawnych. Dlatego też problematyka bezpieczeństwa *sensu largo*, choć zawsze sprowadzana na grunt prawa międzynarodowego, podjęta została w następujących publikacjach: 1. Prawny wymiar bezpieczeństwa międzynarodowego – wybrane aspekty [w:] *Bezpiecznie czy niebezpiecznie? Wybrane aspekty globalnej i polskiej polityki bezpieczeństwa na przełomie XX i XXI wieku*, (red. J. Piątek, R. Podgórska), Wydawca Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2007, s. 11-21; 2. *Prawo konfliktów zbrojnych a prawnomiędzynarodowe aspekty ochrony osób cywilnych podczas wojny. Wybrane zagadnienia* [w:] *Działania przeciwpartyzanckie. Historia i współczesność*, (red. L. Wyszczelski, J. Ślipiec), Wydawca Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2006, s. 258-266; 3. *Relations Between the European Union and the United Nations – Considerations in the Context of International Security Against The Case of Ahmed Ali Yusuf and Al Barakaat International Foundation*, „Reality of Politics. Estimates – Comments – Forecasts” 2013, No. 4, s. 11-28.

Przejawem naukowego zainteresowania prawem bezpieczeństwa międzynarodowego jest także współredakcja trzech opracowań monograficznych poświęconych tej tematyce, w których poszczególne zagadnienia dobierano tak, by jak najpełniej oddać istotę tytułowego zagadnienia, często odnosząc je także do bezpieczeństwa wewnętrznego czy bezpieczeństwa jednostek. W tym aspekcie inicjowałam i prowadziłam proces wydawniczy następujących prac zbiorowych: 1. *Sposoby pojmowania bezpieczeństwa w wybranych obszarach życia publicznego. Zbiór studiów*, (red. K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, P. Krzyżanowski, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2013, ss. 258; 2. *Bezpieczeństwo jako podstawowa potrzeba człowieka. Zbiór studiów*, (red. K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2014, ss. 474; 3. *The Safety of the Individual and of the Group in Private and Public Law – a Collection of Studies*, (ed. E. Cała-Wacinkiewicz, K. Flaga-Gieruszyńska, D. Wacinkiewicz),

Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2015, ss. 227.

Wyodrębniony nurt badań, dotyczący prawa bezpieczeństwa międzynarodowego, wsparty został także pomysłem zorganizowania dwóch forów poświęconych tej tematyce, co wiązało się z faktem wcześniejszego utworzenia – m.in. z mojej inicjatywy i przy moim udziale – kierunku Bezpieczeństwo Narodowe w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim. Pierwsze Uczelniane Forum Bezpieczeństwa, w którym pełniłam funkcję członka komitetu organizacyjnego odbyło się w dniach 24 i 25 maja 2012 r. Przedsięwzięcie to zrealizowano przy udziale Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wielkopolskim, Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego, Placówki Straży Granicznej w Świecku, Urzędu Miejskiego w Gorzowie Wielkopolskim, Straży Miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim czy Samodzielnej Publicznej Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Gorzowie Wielkopolskim. Forum umożliwiło przeanalizowanie nie tylko aspektów teoretycznych rozważanej problematyki, ale także – co istotne – wsparte zostało praktycznymi przykładami. Dokonując otwarcia Forum i wprowadzając w problematykę bezpieczeństwa – a także moderując obrady plenarne – wskazywałam na funkcję prawa międzynarodowego w zapewnieniu bezpieczeństwa wewnętrznego, jak i międzynarodowego. Podjęta inicjatywa doczekała się także kontynuacji, stąd dnia 23 maja 2013 r. – również jako członek komitetu organizacyjnego – współorganizowałam, wraz z pracownikami Instytutu, Drugie Uczelniane Forum Bezpieczeństwa.

W obszarze moich zainteresowań badawczych znajduje się także międzynarodowe prawo praw człowieka, wyodrębnione jako czwarty nurt prowadzonych przeze mnie badań, wspartych również działalnością organizacyjną. W latach 2004 – 2006 zasiadałam w jury etapu okręgowego Olimpiady Wiedzy o Prawach Człowieka. W kolejnych latach, tj. 2006 – 2013, objęłam funkcję Przewodniczącej Komitetu Okręgowego Olimpiady Wiedzy o Prawach Człowieka dla Województwa Zachodniopomorskiego.

Międzynarodowe prawo praw człowieka – jako dział prawa międzynarodowego – ma dla moich badań o tyle doniosłe znaczenie, że prawa człowieka stanowią źródło jedności systemu prawa międzynarodowego. Ich szczególny status wynika zatem z faktu, że z jednej strony prawa te potwierdzają konieczność spojrzenia na prawo międzynarodowe jako na system prawa (co wiąże się z pierwszym wyodrębnionym nurtem badań), z drugiej zaś pokazują rolę i znaczenie zasad prawa, które poprzez konkretyzację mogą znaleźć zastosowanie w poszczególnych działach prawa międzynarodowego. Dlatego też w przedmiotowym nurcie badań – odnosząc się do szeroko zakrojonej tematyki praw człowieka – analizowałam zarówno kwestie o ogólnej naturze (przykładowo obowiązek poszanowania praw człowieka, ujęty w ramy ogólnej zasady prawa unijnego), ale także szereg problemów szczegółowych. Przedmiotem analiz uczyniono takie zagadnienia jak: praca i jej ochrona w kontekście zakazu pracy przymusowej i obowiązkowej, prawo do realizowania przyjętej linii obrony, czy prawo do bezpieczeństwa osobistego (co konweniuje także z trzecim nurtem prowadzonych badań). Z prawem do obrony wiązać można opracowanie zatytułowane „The Right to Access to Justice and Public Responsibilities”, stanowiące część polskiego wkładu (raportu krajowego) do raportu międzynarodowego prof. Masahiko Omury (Japan), który prezentowany był na konferencji International Association of Procedural Law – Seoul

Conference on Constitution and Proceedings, Seul 1-4 października 2014 r., Yonsei University Law School. Dodatkowo – w kontekście przedmiotowego nurtu badań – podjęłam problematykę prawa do rozwoju, ujmując je jako prawo trzeciej generacji praw człowieka, a także prawa do wody czy prawa do wyżywienia (te ostatnie rozpatrując również na tle multcentryczności systemu prawnego, które to zagadnienie wpisuje się również w pierwszy z wyodrębnionych nurtów badawczych). Do publikacji odwzorowujących naukowe zainteresowanie prawami człowieka zaliczyć można: 1. Poszanowanie praw człowieka jako ogólna zasada prawa wspólnotowego a Karta Praw Podstawowych [w:] Karta Praw Podstawowych w europejskim i krajowym porządku prawnym, (red. A. Wróbel), Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2009, s. 105-115; 2. Rozdział I. Międzynarodowa ochrona praw człowieka [w:] Encyklopedia zagadnień międzynarodowych, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzanska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 3-13; 3. Praca i jej ochrona a zakaz pracy przymusowej i obowiązkowej – rozważania na gruncie Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności [w:] Świadczenie pracy jako przedmiot zobowiązania umownego, (red. R. Frey), wyd. Drukarnia Panzet, Kielce 2013, s. 39-53, (autorstwo części I, II i IV); 4. Prawo do obrony – rozważania na tle wyroku Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Yassin Abdullah Kadi i Al Barakaat International Foundation [w:] Aequitas sequitur legem. Księga jubileuszowa z okazji 75. urodzin Profesora Andrzeja Zielińskiego, (red. K. Flaga-Gieruszyńska, G. Jędrejek), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 47-54; 5. Prawo do bezpieczeństwa osobistego – rozważania w kontekście postanowień art. 5 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności [w:] Bezpieczeństwo jako podstawowa potrzeba człowieka, (red. K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz), Wydawca Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2014, s. 111-123, (autorstwo części I, II i V); 6. Prawo do rozwoju jako prawo trzeciej generacji praw człowieka [w:] Globalne problemy ochrony praw człowieka, (red. E. Karska), Wydawca Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Warszawa 2015, s. 297-309 oraz angielskojęzyczną wersję tego artykułu: Right to Development as the Third Generation Human Rights [w:] Paper Proceedings of International Conference on Law and Justice, 24-25 July 2013, Colombo-Sri Lanka 2013, s. 24-38; 7. Right to Water – Considerations in the Context of International Protection of Human Rights, „US-China Law Review” 2014, Vol. 11, No. 10, s. 1302-1314 oraz 8. The right to food – Considerations in the context of multicentricity of the legal system [w:] Collective human rights in the first half of the 21st century, (ed. M Sitek, P. Terem, M. Wójcicka), Wydawca – Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie, Józefów 2015, s. 239-254.

Przejaw różnorodności działalności naukowej w analizowanym obszarze stanowi także współredakcja monografii poświęconej prawnym aspektom wolności (Prawne aspekty wolności. Zbiór studiów, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, ss. 367), jak również wystąpienie w formie posteru zatytułowane „The Influence of Judicial Decisions of the European Court of Human Rights on Standards of the European Procedural Law”, potwierdzone certyfikatem z 25 kwietnia 2014 r.

(No. TFP-14-067), (współautorstwo – K. Flaga-Gieruszyńska [udział każdego z autorów 50%]).

Problematyka praw człowieka nie jest jednorodna treściowo. W ramach tego nurtu mieszczą się także publikacje dotyczące praw konsumenta. Prawa te – co wyraźnie trzeba zaznaczyć – nie są rozpatrywane w ujęciu cywilistycznym, ale właśnie jako szczególna kategoria praw człowieka, czego potwierdzenie odnaleźć można w opracowaniu: *Consumer's Rights as a Special Category of Human Rights*, „*International Journal on Consumer Law and Practice*” 2013, Vol. 1, s. 14-22. Ponadto za interesujący aspekt rozważań uznano także prawną edukację konsumentką, której poświęcono kolejny artykuł: *The Impact of Consumer Legal Education on the Effectiveness of the Protection of Consumer Rights: Taking into Account Legal Clinics in Poland*, „*Asian Journal of Legal Education*” 2015, Vol. 2, Issue 1, s. 17-28, (autorstwo części 4 i 7) oraz odwzorowanie praw konsumenckich w prawie wtórnym Unii Europejskiej (zob. *EU determinants for shaping the mechanism of out-of-court resolution of consumer disputes – remarks in the context of the so-called “ADR directive”* [w:] *Obywatel – państwo – społeczność międzynarodowa. Citizen – State – International community*, (red. E. Cała-Wacinkiewicz, K. Flaga-Gieruszyńska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 240-260, (autorstwo części IV).

Nie ograniczając się jedynie do aspektu teoretycznego prowadzonych badań w latach 2014 – 2018 pełniłam funkcję arbitra Stałego Polubownego Sądu Konsumentckiego w Szczecinie, działającego przy Zachodniopomorskim Wojewódzkim Inspektorze Inspekcji Handlowej. Ponadto współpracując z Miejskim Rzecznikiem Konsumentów w Gorzowie Wielkopolskim, w 2010 r. – wchodząc w skład komitetu organizacyjnego konferencji oraz wprowadzając w jej tematykę podczas inauguracyjnego otwarcia – współorganizowałam Międzynarodową Konferencję Naukową „Praktyki rynkowe a prawa konsumentów”, Gorzów Wielkopolski 25 maja 2010 r. Dodatkowo wchodziłam w skład komitetów naukowych dwóch kolejnych Konferencji, biorąc udział w doborze prelegentów, jak i przyczyniając się do ustalenia ich zakresów merytorycznych. Mowa tu o: Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Ochrona praw konsumenta – teoria i praktyka”, Gorzów Wielkopolski 8 kwietnia 2013 r. oraz o Konferencji „Czwarty dzień ochrony środowiska w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim”, Gorzów Wielkopolski 18 listopada 2013 r., podczas której analizowano konsumentką perspektywę problematyki ochrony środowiska.

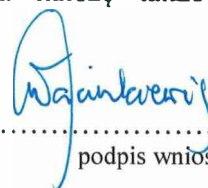
Wskazane nurty prowadzonych badań naukowych pozostają w ścisłym związku z realizowaną przeze mnie działalnością dydaktyczną, a także są zgodne z podejmowanymi działaniami o organizacyjnym i popularyzującym naukę charakterze.

Wśród ważniejszych działań organizacyjnych dodatkowo wymienić należy członkostwo w Komitecie organizacyjnym i pełnienie funkcji sekretarza następujących konferencji: 1. Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Idee, normy i instytucje Kongresu wiedeńskiego – 200 lat później”, Warszawa 15-16 października 2015 r., zorganizowana przez *International Law Association – Grupa Polska*; 2. Ogólnopolska Konferencja Naukowa „System Narodów Zjednoczonych z polskiej perspektywy”, Warszawa 13-14 października 2016 r., zorganizowana przez *International Law Association – Grupa Polska*, przy współpracy Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; 3.

Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Wspólne wartości prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego”, Warszawa 12-13 października 2017 r., zorganizowana przez *International Law Association* – Grupa Polska, przy współpracy Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Ponadto w 2012 r. zasiadałam w Komitecie organizacyjnym Międzynarodowej Konferencji Central and Eastern European Regional Global Alliance for Justice Education Conference „Development and New Trends in Legal Education”, Szczecin-Świnoujście 13-16 września 2012 r., zorganizowanej przez *Polish Legal Clinics Foundation*, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Stowarzyszenie *Ius et Ratio* w ramach XVIII *National Polish Legal Clinics Conference*, której towarzyszył Zjazd Dziekanów Uniwersyteckich Wydziałów Prawa, Szczecin-Świnoujście 13-16 września 2012 r. Gospodarzem Zjazdu – podczas którego pełniłam funkcję koordynatora Zjazdu – był Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Taką funkcję powierzono mi także podczas VI Ogólnopolskiego Zjazdu Cywilistów „Prawo kontraktów”, Międzyzdroje 21-23 września 2016 r., zorganizowanego przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego.

Jako przykładowe działania popularyzujące naukę przywołać pragnę wystąpienie nt. „Rozszerzenie UE – dokąd? Czy Unia Europejska powinna się dalej rozszerzać?”, Słupsk 25 maja 2015 r., wygłoszone w ramach cyklu debat *Team Europe Goes Oxford*, zorganizowanych przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce (we współpracy z Centrami Dokumentacji Europejskiej, portalem EurActiv.pl oraz siecią *Team Europe*), a także szkolenia realizowane dla aplikantów adwokackich i radcowskich oraz wykłady dla licealistów czy słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Koordynowałam także program *Street Law* – „Prawo na co dzień”.

Od 2013 r. jestem członkiem Zarządu *International Law Association* – Grupa Polska, pełniąc w nim funkcję Skarbnika Grupy Polskiej, a od 2014 r. także członkiem *International Law Association* (tzw. lista londyńska). Od tego roku należę także do Polskiego Stowarzyszenia Prawa Europejskiego.

.....
podpis wnioskodawcy